

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL NERIES UPĖS ŠLAITO TIES VERKIAIS GAMTOTVARKOS PLANO
PATVIRTINIMO**

2019 m. balandžio 2 d. Nr. D1-191

Vilnius

Vadovaudamasis Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 709 „Dėl Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 27 punktu,

t v i r t i n u Neries upės šlaito ties Verkiais gamtotvarkos planą (pridedama).

Energetikos ministras, laikinai einantis
aplinkos ministro pareigas

Žygimantas Vaičiūnas

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro

2019 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. D1-191

NERIES UPĖS ŠLAITO TIES VERKIAIS GAMTOTVARKOS PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Neries upės šlaito ties Verkiais (toliau – Neries upės šlaitas ties Verkiais arba teritorija) gamtotvarkos planas (toliau – Gamtotvarkos planas) parengtas buveinių apsaugai svarbiai teritorijai, vadovaujantis Reikalavimų gamtotvarkos plano turiniui aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-645 „Dėl Reikalavimų gamtotvarkos plano turiniui aprašo patvirtinimo“. Šiam Gamtotvarkos planui parengta pagrindžiamoji informacija su joje esančiais brėžiniais ir priedais, išsamiai paaiškinanti ir pagrindžianti Gamtotvarkos plano sprendinius (toliau – Pagrindžiamoji informacija). Pagrindžiamoji informacija skelbiama Aplinkos ministerijos tinklalapyje www.am.lt/gamtotvarka.

II SKYRIUS TERITORIJOS BŪKLĖS APRAŠYMAS IR ĮVERTINIMAS

2. Teritorija, kuriai parengtas šis Gamtotvarkos planas, yra Vilniaus miesto savivaldybės šiaurinėje dalyje, Verkių seniūnijos teritorijoje, į rytus nuo Santariškių mikrorajono, į šiaurę nuo Valakupių mikrorajono. Pagal Verkių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos 2009 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 492 „Dėl Verkių regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų plano patvirtinimo“, teritorija patenka į konservacinio funkcinio prioriteto zoną – apima dalį Verkių architektūrinio draustinio, skirto išsaugoti unikalią Verkių dvaro sodybą (Lietuvos Respublikos kultūros paminklas) su aplinka, Neries upės slėnio šlaitų senuosius ažuolynus, istorinio vietovaizdžio visumą. Bendras teritorijos plotas yra 6,73 ha. Gamtotvarkos plano rengimo metu konstatuota, kad teritorijos ribos optimalios.

3. Neries upės šlaitas ties Verkiais įtrauktas į Buveinių apsaugai svarbių teritorijų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 „Dėl Buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“, siekiant išsaugoti šias Europos Bendrijos svarbos rūšis, įtrauktas į 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 2 tomas, p. 102) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013 L 158, p. 193) (toliau – Buveinių direktyva), II priedą: europinis plačiaausis (*Barbastella barbastellus*), niūriaspalvis auksavabalys (*Osmoderma eremita/barnabita*) ir į Buveinių direktyvos I priedą įrašytą Europos Bendrijos svarbos natūralią buveinę – 9180 *Griovų ir šlaitų miškai.

9180 *Griovų ir šlaitų miškai. Buveinė inventorizuota 2012–2015 m. Aplinkos ministerijos projekto „EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimas, palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos sukūrimas“ metu. Šio tipo buveinė užima 6,15 ha plotą, kuris

sudaro 91,3% teritorijos. Buveinės apsaugos būklė palanki, jos išsaugojimui tvarkymo priemonės nereikalingos.

Niūriaspalvis auksavabalis. Rūšies apsaugos būklė yra nepalanki, kadangi vabalas ar jo veiklos požymiai nestebimi. Tačiau buveinė šiai rūšiai tinkama. Atsižvelgiant į slėpininę šių vabalų gyvenimo būdą ir jiems tinkamų buveinių unikalumą, yra tikslinga teritorijoje pratęsti šios rūšies tyrimus, atkurti palankią buveinių apsaugos būklę ir, esant galimybei, joje reintrodukuoti niūriaspalvį auksavabalį.

Europinis plačiaausis. Rūšies apsaugos būklė palanki – potencialiai tinkamų buveinių yra visoje teritorijoje. Šios rūšies šikšnosparniai teritorijoje aptinkami nors ir negausiai, tačiau reguliariai.

4. Kitų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų įvairovė teritorijoje nedidelė. Teritorija užima sąlyginai nedidelį plotą, todėl dauguma čia stebėtų saugomų gyvūnų rūšių pastoviai negyvena, o tik periodiškai užklysta. Saugomų augalų įvairovės gausą nulemia status šlaitai ir užpavėsinimas. Iš viso teritorijoje registruotos tik 6 saugomos gyvūnų, augalų ir grybų rūšys, įrašytos į Lietuvos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. D1-504 „Dėl Lietuvos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Saugomų rūšių sąrašas).

Ežinė viksva (*Carex muricata*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Aptikta 1993 m. vakarinėje teritorijos dalyje, vėlesnių metų stebėjimų nėra.

Ažuolinė kepena (*Fistulina hepatica*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Teritorijoje reguliariai aptinkama keliose vietose, daugiausiai šiaurinėje dalyje. Rūšies apsaugos būklė palanki.

Didysis puošniažygis (*Carabus coriaceus*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Aptiktas šiaurinėje teritorijos dalyje. Rūšies apsaugos būklė nežinoma.

Purpurinis plokščiavabalis (*Cucujus cinnaberinus*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Šio vabalo veiklos pėdsakai aptikti vakarinėje teritorijos dalyje. Rūšies apsaugos būklė palanki.

Kurapkinis storplutis (*Xylobolus frustulatus*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Teritorijoje aptiktas ant kelių paprastojo ažuolo virtuolių. Rūšies apsaugos būklė palanki.

Krateriškasis taurūnis (*Urnula criterium*). Saugomų rūšių sąrašo rūšis. Rūšis aptikta 1975 ir 1978 m.

5. Pagrindinės Neries upės šlaito ties Verkiais gamtosauuginės problemos susijusios su šios teritorijos unikalios buveinės formuojančių brandžių lapuočių medžių būklės blogėjimu ir uosialapių klevų plitimu. Didžioji dalis brandžių medžių auga stačiame šlaite ir dėl įvairių veiksnių gali išvirsti. Daugumos niūriaspalvių auksavabaliui, o kartu ir europiniam plačiaausiui svarbių teritorijoje augančių medžių laja yra asimetriška ir jos svorio centras persikėlęs į nuokalnės pusę. Dėl to yra padidėjusi medžių išvirtimo grėsmė. Be to, kai kurie iš jų yra pažeistais kamienais (drevėti), dvikamieniai, o tai didina lūžimo per kamieną grėsmę. Siekiant užtikrinti kuo ilgesnį tokių medžių gyvavimą yra būtina profesionali lajos korekcija. Teritorijoje keliose vietose aptikti uosialapio klevo savaiminukai, kuriuos būtina pašalinti iš teritorijos.

6. Didžiąją teritorijos dalį užima miško žemė – 95% (Verkių miško parkas), užstatytos teritorijos – 5% (šlaito papėdėje esanti automobilių stovėjimo aikštelė).

7. Didžiausius teritorijos medynų plotus sudaro pribirstantys ir pasiekę gamtinę brandą medynai, kuriuose vyrauja liepos. Pribirstantys medynai su vyraujančiomis liepomis sudaro apie 39,5% viso teritorijos ploto, o pasiekę gamtinę brandą medynai su vyraujančiomis liepomis sudaro

beveik 45% viso teritorijos ploto. Visi teritorijos miškai priskiriami II A miškų grupei, juos patikėjimo teise valdo Vilniaus miesto savivaldybė.

III SKYRIUS

GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI, PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

8. Gamtotvarkos plano tikslas yra atkurti teritorijoje palankią niūriaspalvio auksavabalio buveinių apsaugos būklę ne mažesniame kaip 6,4 ha plote.

9. Gamtotvarkos plano tikslui pasiekti numatomas uždavinys – atkurti ir užtikrinti niūriaspalvio auksavabalio mikrobuveinių – senų lapuočių medžių – tinkamas ekologines sąlygas.

10. Gamtotvarkos plano uždaviniui įgyvendinti numatytų priemonių planas pateiktas priede.

IV SKYRIUS

GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONES ĮGYVENDINANTYS ASMENYS IR JŲ FUNKCIJOS

11. Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimą koordinuoja Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcija (toliau – direkcija), kuri atsakinga už teritorijos priežiūrą ir joje esančių saugomų gamtos vertybių išsaugojimą.

12. Labdaros ir paramos fondas „Lietuvos gamtos fondas“, bendradarbiaudamas su direkcija, organizuoja Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimą pirmaisiais ir antraisiais jo įgyvendinimo metais, naudodamasis Europos Sąjungos aplinkos finansinio mechanizmo „LIFE“ finansuojamo projekto „Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas“ (LIFE16 NAT/LT/000701) (toliau – projektas) lėšomis. Direkcija prižiūri tvarkymo darbus, konsultuoja, rengia apibendrintas išvadas ir teikia pasiūlymus Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos (toliau – VSTT) dėl Gamtotvarkos plano peržiūros. Pasibaigus projektui direkcija, esant poreikiui, organizuoja Gamtotvarkos plano 1, 3, 4 priemonių įgyvendinimą.

V SKYRIUS

IŠTEKLIŲ ANALIZĖ, LĖŠŲ POREIKIS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖMS ĮGYVENDINTI

13. Išteklių analizė, preliminarus lėšų poreikis Gamtotvarkos plane numatytoms priemonėms įgyvendinti pateikiami šio plano Pagrindžiamojoje informacijoje.

14. Pagrindinis šiame Gamtotvarkos plane numatytų priemonių finansavimo šaltinis yra Lietuvos gamtos fondo kartu su partneriais įgyvendinamo Europos Sąjungos aplinkos finansinio mechanizmo „LIFE“ finansuojamo projekto „Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas“ (LIFE16 NAT/LT/000701) lėšos, valstybės biudžeto lėšos, taip pat teisės aktų nustatyta tvarka gautos kitos lėšos.

VI SKYRIUS

GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLINIMO IR STEBĖSENOS TVARKA

15. Gamtotvarkos planas turi būti reguliariai peržiūrimas įvertinant, ar vykdomos priemonės iš tikrųjų duoda laukiamą rezultatą įgyvendinant Gamtotvarkos plano uždavinį. Tam būtina reguliari Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių buveinių kokybės, dydžio ir rūšių skaičiaus stebėseną. Jei stebėsenos duomenys parodo, kad uždaviniai neįgyvendinami, Gamtotvarkos planas turi būti tikslinamas. Naujai atsiradę veiksniai, kurių nebuvo Gamtotvarkos plano rengimo metu, taip pat gali pakeisti situaciją, sudarydami poreikį naujoms patikslintoms priemonėms.

16. Už Gamtotvarkos plano peržiūrėjimą atsakinga direkcija. Gamtotvarkos planas turi būti peržiūrimas ir tikslinamas kas trejus metus nuo jo įgyvendinimo pradžios, parengiant peržiūrėjimo ataskaitą. Prieš atliekant peržiūrą, rekomenduojama gauti mokslininkų, kitų suinteresuotų asmenų ir institucijų pastabas ir rekomendacijas. Parengta išsamios peržiūros ataskaita turi būti pateikta VSTT. Gamtotvarkos plano peržiūros metu turi būti atliktas ne tik jo rezultatų įvertinimas, bet ir papildymas naujais duomenimis.

17. Atliekant Gamtotvarkos plano peržiūrą, įvertinama:

17.1. Gamtotvarkos plano uždavinio įgyvendinimas. Jei uždavinys neįgyvendinamas, nurodomos pagrįstos priežastys;

17.2. iškelto uždavinio atitiktis esamai situacijai;

17.3. Gamtotvarkos plano priemonių finansavimas ir lėšų panaudojimas;

17.4. pasiekti tvarkymo rezultatai;

17.5. saugomų buveinių ir rūšių būklė, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais;

17.6. Gamtotvarkos plano uždavinio įgyvendinimo poveikis saugomoms teritorijos gamtos vertybėms, vadovaujantis jų būkle;

17.7. būtinybė pakeisti vykdomas Gamtotvarkos plano priemones ar numatyti naujas.

18. Europos Bendrijos svarbos natūralios buveinės 9180 *Griovų ir šlaitų miškai ir rūšių – europinio plačiausio ir niūriaspalvio auksavabalio stebėseną numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu tvirtinamoje Valstybinėje aplinkos monitoringo programoje (toliau – VAMP), todėl teritorijoje esančių natūralių buveinių ir saugomų rūšių bei jų buveinių būklės stebėseną vykdoma vadovaujantis VAMP principinėmis nuostatomis jų radavietėse. Už stebėsenos vykdymą, rezultatų kaupimą ir apibendrinimą atsakinga direkcija.

19. Gamtotvarkos planas gali būti peržiūrimas ar tikslinamas ir dažniau, nei nurodyta Gamtotvarkos plano 16 punkte, jeigu mažėja saugomų rūšių populiacijos ir blogėja jų ar saugomų natūralių buveinių būklė, atsiranda naujų aplinkybių arba surandami efektyvesni būdai palankiai jų apsaugai užtikrinti. Patvirtinto dokumento keitimą inicijuoja ir vykdo direkcija. Gamtotvarkos plano keitimą gali inicijuoti ir VSTT. Keičiamas Gamtotvarkos planas turi būti suderintas su suinteresuotomis institucijomis, kurios susijusios su Gamtotvarkos plano pakeitimais. Kitos institucijos apie pakeistą Gamtotvarkos planą informuojamos raštu.

PASTABA. * ženklų pažymėti prioritetiniai Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai.

GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Priemonės įvykdymo terminas arba periodiškumas	Priemonių finansavimo ir įgyvendinimo prioritetai ¹
Atkurti ir užtikrinti niūriaspalvio auksavabalio mikrobuveinių – senų lapuočių medžių – tinkamas ekologines sąlygas	1. Organizuoti saugotinių medžių lajų korekciją (iš viso ne mažiau kaip 21 medis, nurodytas Pagrindžiamosios informacijos žemėlapiuose).	I–II įgyvendinimo metai (vėliau pagal poreikį)	I
	2. Organizuoti uosialapio klevo krūmo naikinimą ir išvežimą iš tvarkomos teritorijos (iš viso 0,001 ha plote, nurodytame Pagrindžiamosios informacijos žemėlapiuose).	I–II įgyvendinimo metai	I
	3. Organizuoti uosialapio klevo atžalų ir jaunų medžių pašalinimą ir išvežimą iš tvarkomos teritorijos (iš viso 0,19 ha plote, nurodytame Pagrindžiamosios informacijos žemėlapiuose).	II įgyvendinimo metai (vėliau pagal poreikį)	I
	4. Esant galimybei, teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti niūriaspalvio auksavabalio reintrodukciją jam tinkamose mikrobuveinėse.	I įgyvendinimo metai (vėliau pagal poreikį)	II

Priemonių svarba: I – labai svarbios; II – svarbios.